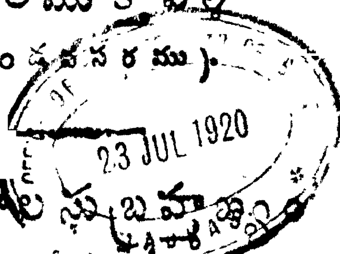
సునీతిముక్తావళి

(రెండవసరము).

వంపరాల సుబ్బారావు

ఎం. ఏ., యల్. టి., గారిచే రచింపబడినది.

విజయనగరం.

విమలపాటి రామమూర్తి అంకువన్నవారి
ముద్రాక్షరశాలయందుముద్రింపబడినది.

1920

[Price Rs. 0-2-0.

సునీతిముక్తావళి (కంఠపాఠము)

దేశమే దైవంబు దేశమే తల్లి
దేశాభిమానంబు తెమ్మనుసుఖము ;
ఒదలేకయొంగకనిద్రింప నెడలనీకు
నాపదలఁగల్గకోయని యడలికొంట
తల్లి నిను గాను పరమాత్మ వందనంబు
పల్లె గొల్వఁగాఁదగుమా దిసంధ్యయందు
అన్నవస్త్రము లిచ్చి నిన్నుఁ బోషించు
కన్నతల్లికి ముందుగను మొక్కనయ్య
పిదప నీతండ్రి పాదంబులను
ముదమున సాష్టాంగముగ దండమిడుము

—॥ మేలుకొలుపు ॥—

కావు కావంచును గాకులు కూసె
నీవు వేగ మేలెమ్మని కుంవరాదు;
చెరువుల బ్రాహ్మణు ల్చేరినీరాడి
పరమాత్మునకు వేగవందనాల్చేసి
ఫాలాన బూడిద బాగుగా పూరయ
నాలయంబులఁ జేరనదె వచ్చువారి
నీరాక విద్యోపతినిటుఁ బోడంగ
కారాక పాట్లను మానికూర్చుండవయ్య
రేయినలుజాలు సిద్ధించిపోయెగాను
తేఁటిజోటివస్త్రాలతో నాఁచే నజ్జు ౧॥
బూలతోఁటలఁ గోలనికిఁ బోవుచుండె
పాటుపడవయ్యనీవల భృత్యమాగతిస
విధుఁడుసోమరి కావునవెలఁది భ్రమతి
తనదుపట్టపురాణుల నాయనకుఁ గూర్చి

పుష్పపలవల్ల కన్నులుపోవుచున్న
మధువుఁ గొని తెచ్చి మొఁగుచు యుగని కెవ్వుకు
సుందరఅవాఁకిట ముగ్గులిడంగ
అందంబుగా చీమలన్ని బారులుగ
మొకముపాయల నోళ్లఁగరచిగట్టికను
మరలుచున్నవి పుట్టనరిఁ జేరనెంచి 8)
మిశ్రిమాలతెప్పవి మేఘాల్పువిచ్చు
చిత్రమిద్యాదిమూసుచీమలబారు ;
సతులత్రిములకాంతి నశియింపఁజూచి
పక్షులన్నియు లేచి పాటలఁబాడి
మేల్కొల్పుచున్నవి మిత్రమూయంగు
అల్కఁబూనఁగఁబోక యతివేగ లెమ్ము
బాలుడా లేలెమ్ము నవ్వాళింపకుము
కూర్చిఁ జేసెడి కాఁపుచులము హారెల్ల
తలలపైఁగూటికుండలఁ బెట్టికొనుచు
పాలముఁజేరఁగఁబ్రొద్దుపోవుచున్నవి 4.

గుంపులుగాఁగూడి కోలాహలంబు
ఇంపుఁగూర్పఁగ వేగమేగుచున్నారు
పెరటిగోమునదూడ యరవఁగా నావు
నంచుసుత్రమున నంబాయటంచు
వాకిలిదుడువఁగ వచ్చినదాసి
చాకిరిముగియించి చనువేళయయ్యె
ప్రాచపుఁగొండవెనుకఁబొద్దుబాలుఁడు డాఁగి
కిరణ రాజినడుమఁ గెంజిలియాడు
తొంగిచూచిమరల దోబూచియాడెడు
కరములవిగోదూడఁగదర వేగ
పొరుగింటికోడి బాలురుచలిచెదిరి
త్వరగనీతోఁగూడి బడికిఁబోవంగ
అరుగుదెంచిరి నాదిఁ బరికింపవయ్య
కరములఁ బొత్తముల్ఘన ఫలకమును
వరలనిటనిలచు వారలఁ గనుము
అనవిని దిగ్గున నాతండు లేచి

ననుచు దయాన లేపని హేతువేమి
నేను మొద్దుబాఱను నిద్దురఁ బోతిఁ
గాన వేళకు లేవఁగా లేక పోతి
అమ్మరో మఱచితో యలబడి మాట
రమ్మను మన పమ్మ రయమున వత్తు
కూరుచుండు మనుచు వారిచ్చోట
ఊరుఁ గాయ చలిది యుంచు సిద్ధముగ
బాలుఁ డతి వేగ ముదముఁ బుచ్చుఁ దీర్చి
పండ్లు వడిఁ దోమి, మోము బాగఁ గడిగి
ఒడలుఁ దోమి చదిరాడి యొప్పిదముగ
మడుగుదోవతిఁ గట్టి కుడిచి యన్నంబు
వడిగఁ బాలురఁ గూడి బడికేగె నపుడు

—•• భోజనము ••—

వేషములనైన విడనాడవచ్చును
భోజనంబుఁ జేయనీజగాన

నప్పుమసి దంగి జనదు భుజింపను
నప్పు బాగుగా నలుంగ పోయియు
మితముగా భుజియింప మేలు నీకగును
వెతలఁ బారఁగఁ ద్రోల గలి వేఱు లేదు

—॥ బట్టలు ॥—

అగ్గిపుట్టుఁ గొలుపఁ జేయు నాకృతి
నిగుడ వాడఁ బట్టలెట్లు చెడును
బాగుగా నుదికిన బట్టలుఁ గట్టి
రాఁగలదుర నీకు రమ్యమౌ కాంతి
వలువలు మాసిన వదలుము వాని
చెలులు రమ్యని నిన్నుఁ జెందియును గు
వదల వేసియు పైయు భావాన వారు
కదలు దీనమానవ రోగముల రాగసంధి

—॥ నిద్ర ॥—

ఆరుబయల నిద్రపోవ నవకాలు మంచి

తిన్నఁగాఁ దనరారుచున్న వాఁటు
జననితలకట్టుఁ నీలిమిఁ దవరుకొరుల
నడుమఁ దిన్నఁగ నున్నఁగఁ బొడగనంగ
గల్గు పాపిట విధానఁ గ్రాలుఁ గనుము
కుడి మేడ మెట్లపై నడుగిడఁదగుసు
ఎడమకు వీధుల నడవఁగవలయు

•• బడి ••

వేళకు బడికేఁగి వినుము పాఠములఁ ౧౦
జాలసంతోషింత్రు జనులు సిగ్గాంచి
పాఠశాలఁ గాంచి భయమందనేఁటి
యింటనున్న యాటల నెంచనయ్య
తోడి బాలురెల్ల తోఁడఁబుట్టినవారు
గురుఁడు జనకుఁ డనఁగ వరలునయ్య
బడిఁగాకి తాల్పించి వడవేతువేని

చెడుపిల్లవాఁడచ్ఛిద్రపాంయుండు)
ఒజ్జలయాజ్ఞనీవాఁరిం(బ్రముయ్య.
ఇజ్జగతిఁ జను మెప్పుదుఁగలుగు
గోడల పైఁ(వ్రాయఁగఁ బిందిగుగుఁ ము 100
తోఁడిబాలురదూషించెదోషము బ్బు
బడిలోన నుజ్జలుపాఠము శ్రేర్ప
నడిగ సీవిలు సేరివల్లించు వాసి
వందించి గురున కీవాతంబు లప్ప
గించి వ్రాతండు గినియున్ని పెని

— అప్ప —

అయ్య మెచ్చింగ నీవ్య ను మంఁ జేయఁగాను
సాయమా దైవంబు సర్వ కేళలను
అప్పు మాప్పనియార్యులం మరుగాన
నొప్పుదుబ మలున కేం పదకుదు

హింస

వెలఁదితోడవులను ద్భినఁగలఁగునటుల 110
పూలఁగోయఁగ నెడ్చును మొక్కలటుల
భూమిపై రాలఁగాఁగొను పూలనపుడు
దోసమన్నది లేదయ్య వీనమైన
కన్నబిడ్డలదొంగిలిగొన్న ఱేఁడులఁ
దల్లి ఘోషించురీతినిదరువులెల్ల
పచ్చికాయలఁగోయఁగఁ బరితపించు
ఫలములవిరాలనేసిన బాధలేదు
వచ్చిచెట్టుఁగొట్టబలవంతముగజీవ
జంతువులను జంపినంతి పాత
కమ్ముగఁబుగుఁగానకలవవలయునేని 2
వచ్చినట్టిచెట్టుఁదెచ్చికొనుము
ఈ హీన హింసయపరమధర్మంబటంచు
వేదములుశాస్త్రములుఘోషపెట్టుచుండ-

సకలోద్భవతంబులుజంతుహింస
యును విరంబని బోధించుననంతనుండి
భూతదయయంకురించెనీపుణ్యమనుము
భూతదయలేనిపురుషునప్పుట్టువేల
కట్టుకుము జంతుపులనీవు కోపగించి
చంపకుము పిట్టలనిలమాంసమునుగోరి
వైశ్యవంశజులగుచునశోకాద్యులేలను 18)
జంతువైద్యంపుశాలలనెంతొహర్ష
మందినెలకొల్ప; అదిమొదలందరిప్పు
డేటికిని నడువాని నిల్పినారు
భూతదయలేనిమనుజునిపుట్టువిలను
వ్యర్థమగునొగాన హింసజేయంగ రాదు,

—•• పట్టుదల ••—

పట్టుదలచేతగార్యసాఫల్యమగును
కానను కష్టారుపనిపూర్తి సాధించు

యోగ్యము సు సమాన రాము కార్యంబులంగా
పట్టిడ నాడి నాడె రాబట్ట్రబూను

చెఱువు

అనుదినము నీటి నొసంగె పవమృతకలశ 140
అమ్మబువ్వ చువర్షించునట్టి పాత్రి
మైన తామర పాతుల కాకరంబు
పొలములకు సస్యసమృద్ధి నొందుపరచు
జీవనాధారమది యెల్ల జీవులకును
మీనములు విహరించెడి కోనసుమ్ము
పెను మొసళ్లకు నెలగలకునికిపట్టు
నీటిపక్షుల నెలవు మునిక్మలంపు
తప్పుపూవులుదన రారు తానమిచియు
రక్షణులు నూర్య చంద్రులయుక్త [illegible]
నికో లనందాన మా [illegible] 141

నిజము

నిష్ఠురంబనినీవునిజమువీడకుము
కష్టంబులెన్నేనిఁగాంచినఁగాని
రాజ్యసంపదఁబాసిదండ్రిమఱిరమ్ము
కాటికాపరియైకడగండ్లఁగుడిచి
సౌఖ్యమందఁడెతుదిహరిశ్చంద్రనృపతి
సత్యసంధతసుఖమునొసంగునిజము
ధర్మదేవతమూర్తిమంతంబనంగ
వలరుధర్మజుండొక్కనాఁడనృతమాడ
వరకసందర్శనంబాయెనాటిమొదలు
ననృతమాడంగఁదగదేరికనినంద్రు 160

దానము

అంధులకుమూగలకువికలాంగులకును
చేయుదానముజగమునశ్రేష్ఠతమము

సోమరితనంబుఁ బాల్పోసి పాదుకొనుట
పెంచఁబోకుము నీదు నీవిముఖమునను
ఇంటివారిని వస్త్రంబి యిరుగుపొరుగు
వారలకు దానమొసఁగినఫలము లేదు
ఆకలిఁ గొనువారికన్నంబిడంగ
నీకుఁ బుణ్యము చాల నిజముగఁ గల్గు
బీదలకుఁ జేయు దానమొప్పిదిఁ గూర్చు
దైవముఁ జెల్లవేళల ధర్మమగుట

—॥ మృషా క్తి ॥—

మాటమృదువైనసుఖమగు మనుజుఁడవని
పలుకుమే వేళ మృదువగు భాషణముల
నూరుమందిదైన నూరుమందిద నెడి
యార్యవాక్యమెఱుఁగనహాణము మను

—॥ సుగుణములు ॥—

మాటలాడుము నీవు ప్రమాణ గాను

బూటకంపునటనఁ బోఁగోలుమయ్య
చెప్పఁబోకుముడంబంబు లెవ్వరైన
గొప్పతనమని భ్రమఁజెందికోరిసేవ్య
అనయము వదలుమాయానహాన బుద్ధి
వినయంబులో ముంతవేష్ఠావర్తింపు 19.
తప్పుఁజేసినదాని నొప్పుకోఁదగును
కప్పిపుచ్చఁగరాదు కలకాలమదియు
నేరంబులెప్పు డుపేవుచెప్పకుము
గౌరవింపుము గురుఁగోరిసేవెవుసు
సద్భార్గుల చెలిమి దుష్టుఁజేయు
మర్మముంచక వారి మప్పి నెనఁ బెట్టు
ఇలఁ బెంకుసుమ్ము సీకిత ములధనము
తలవగఁ బోకుముట్టఁగ దాని నపుడు

—•• సాహసము •—

సంపదలనుఁ బాసిజనుఁడు వసుంధర

నీవయాంత్రి సేప్పం జల్లుగాని
ధైర్యలక్ష్మి నీకు వదర మొసీవింపంగ
శరణమగును గాదె మరణమొకటి

సంఘము

సంఘములలో సమసలంగ జనుండు బుట్టి
ఒంటరిగ నానంజరియింప నొప్పదిలను
తప్పులొరులు సేయందగును క్షమింప
ఒప్పంటంచుని చెప్ప దెంచుచును
ముదుసలుల మన్ననయె నిక ముఖ్యధర్మ
మగును వారిదీవెనల చేసగుచు మేలు
సభల మార్యుల నెఱింగి సంచరింప
గౌరవమునెల్ల దెసల నీవు కాంచగలవు
సభలలో సిగ్గుపడ రాదు జనులు దారు
జగడమాడంగ నెల్ల నీ జగమునందు
సమునందగుం బద్ధతుల గొప్పజగాస

కుడువరెన్న నుఁగడ గండ్లఁ గూర్చితరగ
సంపదలఁదులఁదూగెడిజనువకిల్లను
బంధుగులు నేస్తులును చాల యుండగలరు
ఆపదల వేళ మోమైరఁజూపరయ్యో
ఆపదల నీవు బంధుగువగుచు భువిని
ఏకాలమునన్నై పవితరులనీవు
చీకాకుఁ బెట్టఁగఁ జెల్లదు మమ్ము

—•• చందమామ ••—

ఆకసము వంగి భూమిని తాకుచున్న
యట్టిదోదసిఁ బ్రాగ్దిశఁ బుట్టి మొదలు
అంబరంబునుసరోవరంబునను
చుక్కలను తమ్మిపూవులను చక్కఁ జేయు
నాల్గు జాములు విహరించి నాట్యమాడు

రాజహంసరిబుకాజోాళ్ళీ రాజదళఁప
కరములఁబరపియమృతంబుఁగుత్రియురాజు
వెలుఁగువెదఁజల్లఁజీకటియుఁలికిపనుచు
చిద్భుఁజొాద్భునిచ్చలుఁజేయు కార్య
ముగవడమినాశరత్కాలయామినులను
పాలసందేముఁద్రొచ్చుదుభారమూసి
మేటిశాబేటివెన్నునమెల్లగాను
మంధరాద్రినిఁగవ్వంబుమధ్యనిడిపి
వాసుకిందాఁటిఁగాఁ వెనవేసిచుట్టి
అమరులసురులుసిరుదెసలఁదుఁబట్టి
గిలకరింపంగబుట్టినా చలివెలుంగు
ప్రితిక్షీరాబ్ధినవనీతపిండమనఁగ
హరుజటాజూటమేయులయాకసంబు
అచటగంగమ్మదనరారునామొయొక్క
సుందరంబగుహృదయాంతరంబనుచు

ఎంచితలలోఁ బ్రబంధురసముం గ్రోలుదు
చంద్రశేఖరుఁ గలరాజుజగతిలోన

సంపూర్ణము

Printed at Ch. Ramamurti & Sons V.z.m

10581